

Nr 152.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till förordning angående längden å saluhållen ved; given Stockholms slott den 1 mars 1918.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen antaga bilagda förslag till förordning angående längden å saluhållen ved.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Alfred Petersson.

Förslag

till

förordning angående längden å saluhållen ved.

§ 1.

Då försäljning av ved, som icke framställts av grenar, rötter, stubbar eller sågavfall, sker efter mått av viss längd och höjd, skall, därest icke annorlunda avtalats, veden hava en längd av en meter eller genom sågning vara delad så, att den har en längd av $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{5}$ meter.

§ 2.

Säljer någon ved i strid mot bestämmelse i § 1, straffes med böter, från och med tio till och med ettusen kronor, där ej gärningen är i allmänna strafflagen belagd med straff.

§ 3.

Av böter, som ådömas enligt denna förordning, tillfalle en tredjedel, dock högst etthundra kronor, åklagaren och återstoden kronan. Finnes särskild angivare, tage han hälften av åklagarens andel. Saknas tillgång till böternas fulla gäldande, förvandlas de enligt allmän strafflag.

Denna förordning träder i kraft den 1 september 1920.

*Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 1
mars 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Petersson anförde:
Sedan stadsfullmäktige i Stockholm hos Kungl. Maj:t gjort fram-
ställning om införande av sådana bestämmelser, att ved skulle försäljas
efter mått, hänfört till kubikmetern, har mynt- och justeringsverket, som
på grund av befallning att avgiva utlåtande över sagda framställning
ävensom att därvid taga i övervägande ett i skrivelse från Stockholms
stads livsmedelsnämnd framställt förslag till enhetsmått för försäljning
säckvis av sågad och huggen ved, i skrivelse den 18 augusti 1916 yttrat
följande:

»De bestämmelser i förordningen om mått och vikt, som nu finnas med avse-
ende på handeln med ved, äro innefattade i §§ 5 och 19 och kunna uttryckas på
följande sätt: Då ved skall avlämnas eller mottagas efter mått, må icke nyttjas
andra vedmått än ramar, som hava ett ytinnehåll av 1, 2 eller 4 kvadratmeter. —

i ramarna lägges veden så, att dess längd är vinkelrät mot ramens yta. Vedens längd lämnas här obestämd, men priset får lämpas efter den längd, som veden faktiskt innehåller. Veden säljes således per kvadratmeter med en viss längd. Att sedan få vedens kubikinnehåll är ju en enkel sak genom att multiplicera längden, uttryckt i meter, med den använda ramens yttinnehåll. Önskar man nu, att veden skall kunna avlämnas eller mottagas efter kubikmått, utan att man vill underkasta sig ovan nämnda enkla uträkning, finnes intet annat sätt än att föreskrifter lämnas därom. att all ved, som skall avlämnas eller mottagas efter mått, skall hava en viss längd.

Denna fråga har förr varit behandlad. I förslaget till författning angående mått och vikt den 3 juni 1878 sid. 8—11 finnes referat av vad som dittills avhandlats om saken, och i art. 4. sid. 20 (motiv härtill sid. 58 och reservation sid. 96 och 97) återfinnes kommitténs förslag till bestämmelser om vedmått. Detta förslag blev ej av Kungl. Maj:t antaget, utan i den förordning, som den 22 november 1878 utfärdades, finnes i § 19 stadgat: 'I avseende på mätning av träkol och ved gäller vad därom redan är stadgat eller framdeles stadgat varder.' Först i förordningen den 9 oktober 1885 infördes den nuvarande bestämmelsen.

De mått, som härvid infördes, lämpa sig dock endast för s. k. kast- och bryggved. Då emellertid numera sågad och huggen ved är en mycket stor handelsvara, böra nya ramar med mindre yttinnehåll kunna få justeras, och i den författning om mätning och vägning, som mynt- och justeringsverket har under utarbetning, har verket för avsikt att föreslå sådana med ett yttinnehåll av 0.5, 0.4, 0.3, 0.2 och 0.1 kvadratmeter. — — —

Skulle det anses önskligt att bestämma en viss längd för den saluhållna veden, torde det vara lämpligt att bestämma längden för kast- och bryggveden till 1 meter, varigenom den i de respektive måtten upplagda vedens kubikinnehåll angäves av siffran för deras yttinnehåll. För den sågade veden är det omöjligt att bestämma en viss längd, men så mycket kanske man kunde stadga, att kastveden skall vara antingen tvåsågad, tresågad eller fyrsågad, i vilket fall vedträden skulle komma att hava en längd av $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ eller $\frac{1}{5}$ meter respektive. Önskar man då uppmäta en kvantitet av 1 hektoliter eller 0.1 kubikmeter ved, har man att för den tvåsågade veden använda en ram på 0.3 kvadratmeter, för den tresågade en ram på 0.4 kvadratmeter och för den fyrsågade en ram på 0.5 kvadratmeter.

Att i författningen om mätning och vägning införa bestämmelser om den salubjudna vedens längd anser verket icke vara lämpligt, utan bör sådana ingå i en särskild kungörelse om beskaffenheten av salubjuden ved.»

Över mynt- och justeringsverkets ifrågavarande förslag har domänstyrelsen, efter att i ärendet hava hört samtliga överjägmästare i riket, avgivit infortrat utlåtande den 8 maj 1917 och därvid anfört:

»I den till 1876 års riksdag avlätna propositionen med förslag till nya bestämmelser i fråga om mått och vikt, föreslog Kungl. Maj:t enligt vetenskapsakademins hemställan, att för mätning av ved skulle användas följande mål: 'en vedfamn (ny), utan avseende å vedens längd, mätes av fyra kvadratmeter. Där icke i avseende å vedmått särskild överenskommelse är träffad, skall veden anses hava en längd av 1 meter, så att vedfamnen då innehåller 4 kubikmeter'. Riksdagen anmärkte häremot, att, då det föreslagna nya måttet under enahanda benämning

som det gamla skulle innehålla större rymd än detta, stadgandet sannolikt komme att leda till förvecklingar; att det ej heller syntes lämpligt, att, under det ved icke i allmänhet inom landet upphögges till större längd än högst tre fot, såsom regel föreskriva, att veden borde vara längre, samt att särskilda mått för uppmätning av ved icke torde erfordras. I övrigt ansåg riksdagen, att det borde tillkomma Kungl. Maj:t att meddela bestämmelser angående justering av vedmått.

I förordningen den 9 oktober 1885 lämnades frågan om vedens längd öppen, men bestämdes, att vedmått finge justeras med 1, 2 och 4 kvadratmeters yttinnehåll. Sålunda kom det lagliga vedmåttets höjd och bredd att mätas i meter, men vedens längd fortfor att huvudsakligen mätas i fot och tum. Därav följde emellertid, att samma vedmåt fick olika kubikinnehåll allt efter vedens längd, och då denna i regel var bestämd i fot, kom kubikinnehållet att angivas i bråkdelar av kubikmeter, vilken olägenhet kom allmänheten att fortfarande mäta jämväl vedmåttets höjd och bredd i fot. Sålunda säljes och köpes ved än i dag huvudsakligen i famnar av högst varierande storlek, därvid som regel vid avtal famnens kubikinnehåll bestämmes till visst antal kubikfot.

Såsom belysande för den rådande förbistringen beträffande mätningen vid försäljning av ved får styrelsen vidlägga ett exemplar av professor Tor Jonsons uppsats härom i häfte nr 11 av tidskriften Skogen. Av vedlängder eller djup på famnen anför Jonson ej mindre än 14 olika mått såsom varande i bruk inom landet.

Då vedens längd sålunda ej är bestämd, kan teoretiskt taget en oändlig mängd 'fagnar' uppkomma, men även om endast omkring 35 olika 'fagnar' något allmännare brukas inom landet, är klart, att missförstånd, konflikter och ett allmänt osäkerhetstillstånd vid handeln med ved skall bliva följden.

För att råda bot på förvirringen anser styrelsen nödvändigt, att kastved mätes efter ett enhetligt rymdmått, vilket, då praktiska svårigheter torde möta mot användande av målkärl, där alla tre dimensionerna längd, höjd och bredd äro begränsade, enklast ernås genom bestämmelse, att veden skall hålla viss bestämd längd. Styrelsen är väl medveten om att även olägenheter härav komma att uppstå, men håller före, att desamma dels till stor del äro av övergående natur, dels äro av försvinnande liten betydelse jämförda med de stora fördelar, som genom ett sådant stadgande skulle vinnas.»

Med anledning av mynt- och justeringsverkets förslag angående bestämmande av viss längd å sågad ved har domänstyrelsen anfört:

»Domänstyrelsen finner principen riktig men anser terminologien vilseledande. Tvåsågad ved torde av allmänheten lätt uppfattas såsom tvådelad och icke, såsom mynt- och justeringsverket avsett, tredelad. Styrelsen anser därför benämningarna tvåsågad, tresågad och fyrsågad böra utbytas mot respektive tredelad, fyrdelad och femdelad, varvid en hektoliter tredelad ved kunde mätas av en ram om 0.3 kvadratmeter, fyrdelad 0.4 kvadratmeter etc. Av skäl, som nedan anföras, bör även tvådelad ved få till salu hållas.

Tio av de i ärendet hörda överjägmästarna hava uttalat sig för en längd av 1 meter å kastveden, dock att tvenne ansett jämväl ved av 90 centimeter och 75 centimeter böra få upphuggas. Överjägmästaren i övre Norrbottens distrikt ställer sig tveksam mot införande av lagstadgad längd å veden och överjägmästaren i östra

distriktet anser, att, därest längden på kastveden anses böra lagstadgas, densamma lämpligast bestämmes till 90 centimeter, vilket närmast överensstämmer med den nu oftast använda längden 3 fot = 89 centimeter.

Den utan gensägelse mest brukliga längden på kastveden är 3 fot (s. k. sexkvarters ved) = 89 centimeter, men därjämte förekommer ej sällan, synnerligast beträffande lövträdsveden, att densamma upphugges i $2\frac{1}{2}$ fots längd (s. k. femkvarters ved) = 74.2 centimeter. En meter lång ved hugges numera på ett flertal platser i södra Sverige.

Styrelsen finner det önskvärt, att kastved avsedd att till salu hållas endast upphugges till 1 meters längd samt som här nedan närmare angives såsom 2, 3, 4 eller 5-delad.

Detta innebär en ökning av den nu mest brukliga 3 fots längden med 11 centimeter. Den ökade svårigheten med kastvedens klyvning, som teoretiskt är en följd av längdens ökning, anser styrelsen beträffande barrveden vara utan praktisk betydelse. Beträffande lövträdsveden kan visserligen en meter lång ved undantagsvis vålla svårigheter vid klyvningen, men då hinder icke möter att redan i skogen upparbeta vresvuxen och svårkluren ved direkt i tvådelad ved, finner styrelsen icke välgående skäl föreligga att för densamma stadga annan längd.

Styrelsen får alltså tillstyrka, att all kastved, som till salu hålles, skall vara av 1 meters längd eller ock i delar härav, tvådelad, tredelad, fyrdelad eller femdelad.

Denna bestämmelse bör dock ej gälla ved, som framställts av grenar, rötter, stubbar och sågavfall.

För att icke vålla producenterna svårigheter att avyttra redan upphuggen ved av annan längd än en meter, torde en övergångstid av två år efter en sådan bestämmelses ikraftträdande vara nödig.

Styrelsens uppdrag har visserligen begränsats att gälla endast längden på ved, som till salu hålles. Då emellertid frågan om vedmättet är av stor betydelse för skogsbruket, anser sig styrelsen icke kunna underlåta att jämväl i övrigt beröra det av mynt- och justeringsverket i utsikt ställda förslaget till vedmätt. Det har på senaste tiden allt mera framstått såsom ett önskemål att erhålla ett enhetligt mått, praktiskt användbart i skogen vid upphuggning av virke till brännved. Då numera brännveden huvudsakligen upphugges av smärre gallringsvirke, toppar och avfall efter timmeravverkning och dylikt, får vedmättet icke vara så stort, att en arbetet fördyrande hopkörning av veden måste äga rum.

Styrelsen får därför hemställa, att kubikmetern (löst mått) antages som enhet vid all handel med brännved samt att vedmätt om 2, 3 och 4 kvadratmeters yt-innehåll, varje rymmande 2, 3 respektive 4 kubikmeter ved av en meters längd, måtte få justeras.

Härvidlag får styrelsen erinra, att tre kubikmeter eller 114.6 svenska kubikfot mycket nära motsvara den i stora delar av landet brukliga så kallade skogs- eller trealnarfamnen, vilken innehåller ($3' \times 6' \times 6' =$) 108 kubikfot.»

Med avseende på vad sålunda i frågan förekommit har mynt- och justeringsverket i utlåtande den 5 juni 1917 meddelat, bland annat, att verket icke hade något att erinra emot vad domänstyrelsen föreslagit beträffande bestämmelser om beskaffenheten av salubjuden ved.

Jämväl 1917 års bränslekommission har beretts tillfälle att yttra sig i ämnet. Av kommissionens den 5 december 1917 avgivna utlåtande må följande återgivas:

»Sedan kommissionen fått hand om anskaffningen och fördelningen av större delen av den ved, som åtgår för fyllande av vårt lands bränslebehov, har kommissionen sökt genomföra ett för hela landet gemensamt vedmätt. All ved, som kommissionen anskaffar eller försäljer, mätes nämligen i kubikmeter. Vad beträffar den genom kommissionens försorg nyanskaffade hushållsveden är den nästan utan undantag huggen i längder om 1 meter. För mätning av denna ved i kubikmeter äro sålunda de vedmätt, som jämlikt förordningen den 9 oktober 1885 kunna för sådant ändamål justeras, användbara. Annorlunda förhåller det sig med en stor del av den ved, som redan finnes i marknaden eller som ditföres från andra avverkningar än kommissionens. Sådant ved har i allmänhet en längd, som växlar mellan 0.89 meter, 0.74 meter och 0.67 meter. För att möjliggöra mätning i kubikmeter av ved med nämnda längder har kommissionen den 23 oktober 1917 till Kungl. Maj:t ingått med framställning om fastställande av härför lämpade vedmätt.»

Den av kommissionen sålunda åsyftade framställningen har föranlett utfärdandet av kungörelsen den 9 november 1917 angående justering av vissa vedmätt m. m., vari, bland annat, föreskrivits, att för mätning av ved må tillsvidare till och med den 31 december 1918 justeras vedmätt av 1 meters längd och respektive 1.12, 1.35 och 1.49 meters höjd; dock att sådana vederbörligen justerade vedmätt ej få vid handel eller eljest, då ved skall avlämnas eller mottagas efter mått, användas efter utgången av år 1918.

Kommissionen har vidare i sitt nu ifrågavarande utlåtande den 5 december 1917 yttrat följande:

»Det är uppenbart, att det skulle vara förenat med stora fördelar, om vid all handel med ved för framtiden de hittills brukliga växlande famnmåtten bleve utbytta mot kubikmetermått. För vinnande av detta syfte synes det vara önskvärt, att förbud i överensstämmelse med vad domänstyrelsen föreslagit utfärdas mot saluhållande av kastved med annan längd än en meter. Genomförandet av ett sådant förbud har givetvis betydligt underlättats därigenom att, på sätt ovan nämnts, vid bränslekommissionens avverkningar veden hugges i 1 meters längder.

Kommissionen delar domänstyrelsens uppfattning, att vedmätt på 3 kvadratmeter måtte få justeras.

Däremot finner kommissionen icke, att det föreligger någon anledning att beträffande sågad ved av olika längder frångå de hittills brukliga benämningarna tvåsågad, tresågad och fyrsågad.»

I förordningen den 9 oktober 1885 om mått och vikt stadgas, att för mätning av ved må justeras vedmätt med 1 meters längd och 1 meters höjd, med 2 meters längd och 1 meters höjd samt med 2.5 meters längd och 1.6 meters höjd, varförutom enligt ovan nämnda kungörelse

*Departements-
chefen.*

den 9 november 1917 till innevarande års utgång tillåtits justering av vedmått av 1 meters längd och respektive 1.12, 1.35 och 1.49 meters höjd. Ett visst vedmått, bestämt till längd och höjd, kan givetvis avse olika kvantiteter ved, beroende på vedens längd. Då nu denna är så växlande, som utredningen visar, blir också kubikinnehållet av den i vedmåtten instaplade veden mycket skiftande. Olägenheten härav ligger i öppen dag, och ett ordnande av vedmättningsfrågan synes vara en trängande nödvändighet. Den otaliga mängden olika »famnar» har i hög grad försvårat uppgörelser vid köp och försäljning av ved samt givit anledning till missförstånd och förvecklingar till nackdel ej blott för skogsägarna och dem, som yrkesmässigt handla med ved, utan även för den stora allmänheten.

Det avsedda ändamålet synes lättast kunna vinnas genom en allmän föreskrift, att veden skall hava viss bestämd längd. Kubikinnehållet framgår då genom en enkel multiplikation. En föreskrift härom torde emellertid icke hava sin plats i förordningen om mått och vikt utan böra meddelas i särskild författning.

Vad beträffar den längd, som bör föreskrivas för veden, finner jag utredningen tydligt ådagalägga, att för kastved, d. v. s. ved sådan den i allmänhet plägar upphuggas i skogen, en längd av 1 meter är lämpligast. Denna längd har redan sedan flera år begagnats i rätt stora delar av vårt land, isynnerhet vid vedavverkning å kronans skogar, och genom de omfattande avverkningar, som under sista året ägt rum för bränslekommissionens räkning, har den kommit till vidsträckt användning nästan överallt i landet. De praktiska olägenheter, som må kunna åberopas som skäl mot en sådan längd, synas mig vara av ganska ringa betydelse gent emot de betydelsefulla fördelar, som vinnas därigenom, att vedmåtterns ytmått omedelbart angiver siffran å motsvarande rymdmått.

Jag anser det emellertid lämpligt, att de nu ifrågasatta åtgärderna icke begränsas till att gälla endast kastveden utan utsträckas till att avse även sådan ved, som sågas i kortare längder; och ansluter jag mig härutinnan till domänstyrelsens förslag, att sågad ved, som försäljes efter mått av viss längd och höjd, skall vara två-, tre-, fyr- eller femdelad. Då för närvarande mindre vedmått än med 1 meters längd och höjd icke få justeras, kunde möjligen en bestämmelse rörande nyssnämnda minsta längder av ved synas opraktisk och obehörlig, men enär mynt- och justeringsverket förmått sig hava för avsikt att föreslå justering av mindre ramar än nu är medgivet, synas även dessa delningslängder böra medtagas.

Såsom domänstyrelsen föreslagit torde en övergångstid böra stadgas, på det att ved, som upphuggits efter äldre sedvänja, må hinna säljas till förbrukare före lagens ikraftträdande ävensom av det skäl, att allmänheten må hinna sätta sig in i en förändring, vilken blir så pass ingripande som denna. Författningen torde därför icke böra träda i kraft förrän den 1 september 1920.

Från bestämmelserna bör, i överensstämmelse med domänstyrelsens förslag, undantagas ved, som framställts av grenar, rötter, stubbar och sågavfall. Då för vissa speciella ändamål det kan finnas önskvärt, att ved har annan längd än nu angivits, torde därjämte undantag från bestämmelserna böra göras för det fall, att annorlunda avtalats.

I enlighet med vad jag nu utvecklat har inom jordbruksdepartementet utarbetats förslag till förordning angående längden å saluhållen ved.

Sedan departementschefen uppläst det sålunda upprättade författningsförslaget, hemställde han, att Kungl. Maj:t måtte genom proposition föreslå riksdagen att antaga samma förslag.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga . . . till detta protokoll utvisar, skulle avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Eric Paulson.